

2.3 Tehniški dan z medpredmetno povezavo in obravnava domače obrti

Na Slovenskem je rokodelska dediščina¹ zelo raznolika in ima bogato tradicijo. Začetki rokodelskih dejavnosti, kot jih pojmujemo danes, segajo v srednji vek. Razvile so se na podeželju kot protiutež mestnim in trškim cehovskim obrtem. Značilnost domače obrti je bila izdelava predmetov za lastne potrebe, za zamenjavo ali tudi za prodajo v okviru domačije oziroma družinske skupnosti. Podeželskemu prebivalstvu so zagotavljale dodaten vir zaslužka in so se kot takšne ohranile vse do pojava industrializacije. Nekatere rokodelske dejavnosti so zaradi množičnosti značilne za nekatere kraje ali območja na Slovenskem, denimo idrijska in žirovska čipka, tržiško čevljarstvo, kropsko kovaštvo, ribniško suhorobarstvo, dražgoški kruhek itd.²

Ločimo prvotne ali tradicionalne obrti, za katere je značilno, da so se nadaljevale iz roda v rod in so izdelovalci imeli vse surovine pri roki (npr. lončarstvo, suhorobarstvo, pletarstvo, žebjarstvo, žimarstvo itd.). Druga skupina so uvedene obrti. Kot pove že izraz, so bile to tiste obrti, ki so se uveljavile pri nas prek zunanjih stikov ali s priseljevanjem delovne sile iz tujine. Taki dejavnosti sta bili čipkarstvo, ki je prišlo k nam iz Holandije preko Češke v Idrijo, in slamnikarstvo, ki je prišlo iz Italije.³

S pojavom industrijsko cenejših izdelkov na tržišču je rokodelstvo začelo nazadovati in propadati. Danes rokodelci pomembno prispevajo k ohranjanju ljudske dediščine in promoviranju le-te kot dela slovenske kulturne identitete.

Lončarstvo sodi med najstarejše obrti na Slovenskem, saj sodeč po arheoloških najdbah sega že v prazgodovinski čas. V srednjem veku je bilo lončarstvo cehovsko organizirano v mestih in trgih, navzoče pa je bilo tudi na podeželju zaradi neposredne potrebe kmečkega prebivalstva. Razvijalo se je na lončarskih območjih, ki so povezana z nahajališči gline (Ljubno na Gorenjskem, Komenda, Ribniška dolina, Šentjernejsko polje, okolica Cerknice, Dravsko in Ptujsko polje, Prekmurje). Po posameznih območjih so se lončarski izdelki razlikovali po obliki, funkciji in načinu krašenja. Največja skupina lončarskih izdelkov glede oblike, velikosti in okrasja so razne posode, sklede, vrči za vino in vodo, pekači, lonci itd. Po drugi svetovni vojni je lončarska obrt začela nazadovati in propadati. V zadnjih desetletjih pa je spet opazen interes oživitve te dejavnosti. Posamezniki, ki se z njo ukvarjajo, razvijajo tudi sodobne oblike in tehnologije lončarstva in unikatne keramike.⁴

Suhorobarstvo je bilo značilno za ribniško-kočevsko območje, izdelovali pa so jo tudi na Črnem Vrhu nad Idrijo, delno na Trnovski planoti, v Bohinju, na Pohorju, v Poljanski in Selški do-

¹ Janez Bogataj navaja, da so se za dejavnosti in znanja v okviru kmečkega gospodarstva za prodajo in lastne potrebe ali v specializiranih delavnicah skozi čas uporabljala različna poimenovanja: hišna industrija, domača in hišna delavnost, domača obrt, domača in umetna obrt ter rokodelstvo. Slednji izraz opredeljuje kot najprimernejši. Povzeto po: Bogataj, J. (2011). Rokodelski zakladi Slovenije. Ljubljana: Kmečki glas. V razredu lahko učitelj uporablja izraza domača obrt ali rokodelstvo. Pomembno je, da ves čas uporablja en izraz oziroma da učencem pojasni, da gre pri obeh poimenovanjih za isto stvar.

² Bogataj, J. (2011). Rokodelski zakladi Slovenije. Ljubljana: Kmečki glas, str. 7–10.

³ Bogataj, J. (1989). Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: DZS, str. 7–8.

⁴ Prav tam, str. 19–36 in <http://www.rokodelstvo.si/dejavnost/loncarstvo> (dostop: 14. 11. 2011).

lini, na Idrijskem in Cerkljanskem.⁵ Z dejavnostjo so se ukvarjali mali kmetje, kočarji in kajžarji, torej vse tiste skupine podeželskega prebivalstva, ki jih zemlja ni mogla preživeti.

V okviru lesnih obrtnih dejavnosti predstavlja »suha roba« več zvrsti oziroma dejavnosti: posodarstvo, žličarstvo, rešetarstvo, zobotrebačarstvo, pletarstvo, sodarstvo itd. Izdelki suhe robe so torej lesene posode, kuhalnice, zobotrebci, rešeta, žlice kot najbolj znan ribniški suhorobarski izdelek itd. Danes lahko ugotavljamo kontinuiteto suhorobarstva samo še na ribniškem območju.⁶

Pletarstvo je danes med najbolj razširjenimi rokodelskimi dejavnostmi. Pletarski izdelki so raznoliki, saj so narejeni iz različnih gradiv: iz vrbe, slame, koruznega ličja, leskovih viter itd. Pletarji izdelujejo košare, cekarje, koše, jerbase. Iz slame so pletli peharje za kruh, sejalnice in košare ter koše za čebele. V okolici Ljubljane so pletarji izdelovali cvetnonedeljske butarice, pletene iz pobarvanih smrekovih oblancev.⁷

Slamnikarstvo je specialistična zvrst pletarstva. Gre za pletenje slamnatih kit, iz katerih so šivali pokrivala – slamnike in cekarje. Dejavnost spada med mlajše, t. i. uvedene obrti, saj se je njevo znanje razširilo prek stikov s Tirolsko iz Benečije in Lombardije. Razširilo se je na območje lhana in pozneje na območje Kamnika, Mengša, Domžal, Moravč in bližnjih vasi Zasavja.⁸

Tkalstvo je veljalo za sezonsko domače delo. Za lokalne in hišne potrebe je bilo razvito po vsem slovenskem ozemlju, kot izrazita domača obrt pa je bilo doma na Sorškem polju. Najbolj je bilo tkalstvo razvito v 18. stoletju, najdlje pa se je ohranilo v Beli krajini in v Prekmurju. Tkalci so izdelovali platno in sukno s tkanjem lanene, konopljene in volnene preje na vodoravnih ali navpičnih statvah. Tkalstvo je začelo nazadovati v drugi polovici 19. stoletja s ponudbo industrijsko stkanega blaga. Danes sodi tkalstvo k umetnostni obrti, za katero je značilno izdelovanje v glavnem unikatnih tkalskih, uporabnih in dekorativnih izdelkov.⁹

Čevljarstvo je bilo kot obrtna dejavnost dobro organizirano v okviru ceha v mestih in trgih, vzporedno pa se je razvijalo tudi na podeželju. Najbolj znano mesto po čevljarstvu je Tržič, saj je bila čevljarska delavnica skoraj pri vsaki hiši. Ob čevljarski obrti se je v Tržiču razvila tudi čevljarska industrija. Prva čevljarska tovarna je začela delovati leta 1874. Leta 1911 je bila zgrajena tovarna Peko, katere lastnik je bil Peter Kozina, obratuje pa še danes.¹⁰

Kovaštvo je stara in pomembna obrtna dejavnost, saj njegovi začetki segajo v 10. stoletje. Prvotno je kovaštvo povezovalo obrtne zvrsti, ki so se sčasoma osamosvojile: žebjarstvo, orodno kovaštvo, puškarstvo, tudi ključavničarstvo, stavbno in vozno kovaštvo. Do srede 19. stoletja je poznano fužinsko žebjarstvo (Kropa, Kamna Gorica, Železniki, Mežica, Črna na Koroškem), ki je postopoma propadlo do konca 19. stoletja. Na podeželju se je ohranilo predvsem podkovsko, vozovno in orodno kovaštvo. Umetno kovaštvo je posebna zvrst kovaštva, pri katerem gre za unikatno ali maloserijsko kovanje in oblikovanje izdelkov predvsem iz železa, manj iz bakra in medenine. Za to zvrst kovaštva so se specializirali kovači iz Kroke.¹¹

⁵ <http://www.rokodelstvo.si/dejavnost/suhorobarstvo> (dostop: 14. 11. 2011).

⁶ Bogataj, J. (1989). Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: DZS, str. 39–50.

⁷ Prav tam, str. 51–61.

⁸ Prav tam, str. 169–174.

⁹ <http://www.rokodelstvo.si/dejavnost/tkalstvo> (dostop: 14. 11. 2011).

¹⁰ Bogataj, J. (1989). Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: DZS, str. 101–107.

¹¹ <http://www.rokodelstvo.si/dejavnost/kovastvo> (dostop: 14. 11. 2011).

Čipkarstvo je omenjeno v pisnih virih od 17. stoletja dalje. O ljubljanskih klekljaricah je namreč prvi pisal Valvazor. Zlasti takratne Trnovčanke in Krakovčanke naj bi izdelovale beneške in nizozemske čipke. Danes je znana po čipkarstvu predvsem Idrija. Najstarejši zapisi o čipkarstvu na Idrijskem segajo v konec 17. stoletja, v leto 1696. V Idrijo naj bi prišlo znanje izdelovanja čipk s prihodom nemških rudarjev. Za Idrijo so značilne klekljane čipke, poznamo pa še šivane, pletene in kvačkane čipke.¹² Ime so dobile po posebno oblikovanih lesenih paličkah, imenovanih »klekeljni«, na katerih je navit sukanec, iz katerega klekljamo čipko. Klekljarsko znanje se je v glavnem širilo kot izročilo iz roda v rod. Pomembno prelomnico na področju prenašanja znanja klekljanja pomeni vpeljevanje organiziranega poučevanja klekljanja v obliki tečajev in šol. Postopoma so se v Idriji razvili vzorci in tehnike, ki so idrijski čipki dali poseben pečat.¹³

Medičarstvo je bilo pomembna rokodelska dejavnost v 19. stoletju, sicer pa segajo začetki izdelovanja medenih kruhkov v začetek 18. stoletja. Gre za ročno oblikovanje figurativnega peciva iz medenega testa. Poleg izraza medeni kruhek poznamo za takšno pecivo še izraze »ta mali kruhek« in »loški kruhek«, lahko tudi »dražgoški kruhek«, če je narejen iz bele moke. Oblikovani in krašeni so ročno ali s pomočjo modela. Najstarejši obliki medenega kruhka sta srce in krajček (oblika polmeseca), sčasoma so se pojavile še druge oblike, na primer majolika, fajfa (op. pipa), planika, nagelj, miklavž itd. Medene kruhke so v preteklosti pekli za različne priložnosti: ob Miklavžu, božiču in novem letu, ob žegnanjih, godovih ali za svatovska darila. V sodobnem času predstavlja mali kruhek predvsem še praznično in poslovno darilo ali turistični spominek.¹⁴ Mlajšo razvojno oz. tehnološko fazo medičarske obrti predstavlja lectarstvo. Prav tako gre za figuralno oblikovano in okrašeno pecivo iz medenega testa s pomočjo lesenih in pločevinastih modelov ali prostoročno. Spečeno testo različnih oblik (srce, ptički itd.) se po barva in okraši z barvno sladkorno zmesjo. Na posušeni izdelek – lect, nalepijo razne podobe, ogledalca in lističe z ljubezenskimi in drugimi verzi. Lectarski izdelki so bili v času razcveta lectarske dejavnosti cenjena in dragocena ljubezenska darila, danes pa so tako kot mali kruhki turistični spominki ali promocijsko darilo.

Ker so z rokodelstvom povezane ročne spretnosti, je smiselno, da ta učni sklop obravnavamo medpredmetno v okviru tehniškega dneva. Tako imamo možnost sočasno izvajati različne dejavnosti v ločenih skupinah, pri čemer se medpredmetnost kaže v skupni vsebini in učnih ciljih treh predmetov, in sicer zgodovine, likovne vzgoje ter tehnike in tehnologije.

Za kakovostno izvedbo delavnice, v kateri učenci izdelajo rokodelski izdelek, je zelo pomembno, da imajo sodelujoči učitelji pozitiven odnos do ljudske dediščine in tudi potrebna znanja s področja rokodelstva. V nasprotnem primeru lahko delavnico izpelje rokodellec.

V nadaljevanju je predstavljen primer izpeljave tehniškega dneva z možnostjo izdelave medenega kruhka ali lectovega peciva (učitelj se odloči za eno ali drugo možnost ali pa izbere tisto rokodelsko dejavnost, ki je značilna za domače okolje).

Tehniški dan lahko vsebinsko in organizacijsko izpeljemo različno. Predstavljeni sta dve možnosti, in sicer:

Vsi učenci se seznani z eno rokodelsko dejavnostjo, ki se časovno prekriva s šegami prazničnega leta (npr. medičarstvo ali lectarstvo v času okoli valentinovega ali dneva žena, svečarstvo

¹² Bogataj, J. (1989). Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: DZS, str. 157 – 161.

¹³ <http://www.cipkarskasola.si/> (dostop: 15. 11. 2011).

¹⁴ Šmid, C. (2010). Medeni kruhek. Promocijska zbiranka.

in medicinarstvo v decembrskem času, izdelovanje pirha v velikonočnem času itd.). Končni rezultat je darilo – rokodelski izdelek v embalaži iz papirja.

Sočasno izpeljemo več delavnic z različnimi vsebinami oziroma predstavitev različnih rokodelskih dejavnosti, v katerih se učenci, razdeljeni v skupine, seznanijo z eno izmed teh dejavnosti. Končni rezultat je razstava vseh narejenih izdelkov.

Načrt učnega sklopa

Tema in vsebina iz učnega načrta¹⁵	• Izbirna širša tema: Kulturna dediščina • Vsebina: Domača obrt
Učni sklop iz učnega načrta	Domača obrt – medicinarstvo ali lectarstvo
Standardi znanja iz učnega načrta¹⁶	Zgodovina Vsebinska standarda znanja sta, da učenec/učenka: • <i>zbere podatke o domačih obrteh, ki so se ohranile do danes,</i> • <i>navede primere domačih obrti in opiše njihove izdelke.</i> Procesno-proceduralni standardi so, da učenec/učenka: • razvije spretnosti časovne in prostorske predstavljalnosti, • razvije spretnost zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih, • <i>razvije zmožnost preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature,</i> • <i>razvije spretnost iskanja zgodovinskih virov in literature z IT,</i> • <i>razvije zmožnost kritične presoje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov z uporabo večperspektivnih zgodovinskih virov in literature,</i> • razvije zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvirnih predlogov in rešitev, • <i>razvije sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino,</i> • <i>razvije dovzetnost za različne poglede na zgodovino oz. interpretacije zgodovine ter razume, zakaj se pojavijo,</i> • razvije spretnost različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT), • navede in pojasni značilnosti slovenskih državnih simbolov, • <i>pojasni značilnosti simbolov Evropske unije,</i> • oceni pomen ohranjanja in varovanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine ter okolja, • <i>navede in pojasni značilnosti političnih sistemov, ki so izvajali zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic,</i>

¹⁵ Učni načrt, str. 9.

¹⁶ Učni načrt. Zgodovina, str. 29, 39.
 Učni načrt. Likovna vzgoja, str. 12 – 15.
 Učni načrt. Tehnika in tehnologija, str. 6 – 8.

	• na primerih pojasni pomen delovanja evropskih ustanov, ki se ukvarjajo z varovanjem človekovih pravic, • na primeru napiše načrt ukrepanja v okviru evropskih ustanov v primeru kršenja človekovih pravic. Likovna umetnost • pozna obravnavane likovne izrazne možnosti oblikovanja na ploskvi in v prostoru. Tehnika in tehnologija • utemelji uporabo papirnih gradiv v vsakdanjem življenju in za ustvarjanje izdelkov, • razloži pomen embalaže za shranjevanje predmetov in snovi, za transport in trženje z vidika tržnih zakonitosti ter jo ovrednotiti z ekološkega vidika, • razstavi in raziše plašč embalažnega ovitka, • načrtuje izdelavo predmeta iz papirnih gradiv in izdela šablono.
Operativni procesni cilji učnega sklopa (vključujejo vsebine, spretnosti, zmožnosti, odnose, miselne procese)	Zgodovina • Zbere podatke o domačih obrteh, ki so se ohranile do danes. • Navede primere domačih obrti in opiše njihove izdelke. Likovna umetnost • Navede pomembna likovnoumetniška dela z različnih oblikovalnih področij domače in svetovne kulturne dediščine. Tehnika in tehnologija • Opiše področja uporabe papirnih gradiv. • Ugotovi lastnosti papirnih gradiv. • Analizira embalažno škatlo in načine sestavljanja. Zgodovina • Zbere in *izbere informacije in *dokaze iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih. • Kaže spretnosti različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, IT). • Oblikuje samostojne sklepe, poglede, mnenja, stališča, izvirne predloge in rešitve. Likovna umetnost • Kaže motorično spretnost in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki za izražanje na ploskvi. Tehnika in tehnologija • Izdela površine škatle z vsemi zavihki. • Skicira embalažno škatlo za izbran predmet. • Uporabi pravila skiciranja pri načrtovanju predmetov, npr. embalažne škatle. Zgodovina • Oceni pomen ohranjanja in varovanja slovenske kulturne dediščine. Likovna umetnost: / Tehnika in tehnologija: /

Ključni koncepti	A Temeljni zgodovinski koncepti: kulturna dediščina, domača obrt; B koncepti za globlje razumevanje: ugotavljanje sprememb in kontinuitete; C koncepti, ki izhajajo iz narave zgodovinske vede: orientacija v zgodovinskem času in prostoru, iskanje podatkov in dokazov v zgodovinskih virih, interpretacija.
Medpredmetne povezave	• Zgodovina: Obravnava domačih obrti s poudarkom na predstavitvi medicarstva/lectarstva. • Likovna umetnost: izdelava medenega kruhka/lectovega srca. • Tehnika in tehnologija: izdelava embalaže iz papirja za medeni kruhek/lectovo srce.
Kroskurikularne teme	/
Učna diferenciacija in individualizacija glede na učne stile (A, V, K)	Avditivni učni stil: • poslušanje razlage in navodil učitelja, • glasno branje besedila in navodil, • delo po korakih (izdelava medenega kruhka/lectovega srca in embalaže iz papirja). Vizualni učni stil: • prikaz medenih kruhkov na PPT, • demonstracija izdelave medenega kruhka/lectovega srca in embalaže iz papirja, • izdelava skice okrasitve medenega kruhka/lectovega srca, • načrtovanje embalaže iz papirja. Kinestetični učni stil: • izdelava medenega kruhka/lectovega srca in embalaže iz papirja.
Didaktični pristopi (strategije)	• Kurikularne povezave v okviru tehniškega dne (zgodovina, likovna umetnost, tehnika in tehnologija), • aktivni učni obliki: skupinsko in individualno delo (delavnica), • aktivna učna metoda: metoda dela s predmeti (izdelava izdelka).
Oblike preverjanja znanja	• Križanka (splošno o domačih obrteh na Slovenskem), • izdelek: medeno/lectovo srce.
Oblike ocenjevanja znanja	• Pri pouku zgodovine: kratek pisni sestavek o medicarstvu/lectarstvu, • pri pouku likovne umetnosti: izdelek (medeno ali lectovo srce), • pri pouku tehnike in tehnologije: embalaža iz papirja.
Literatura in viri	Literatura 1. Bogataj, J. (1993). <i>Ljudska umetnost in obrt v Sloveniji. Ljubljana: Domus.</i> 2. Bogataj, J. (1989). <i>Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: DZS.</i> 3. Bogataj, J. (2001). <i>Rokodelski zakladi Slovenije. Ljubljana: Kmečki glas.</i> 4. Škoberne, B. (2011). <i>Lect. Tržič: Loreda.</i>

Spletni viri

5. Čebelarstvo društvo Škofja Loka (medičarstvo): <http://www.loski.cebelaarji.si/index.php?module=strani&stranid=167> (dostop: 26. 10. 2011).
6. Čipkarska šola Idrija (čipke): <http://www.cipkarskasola.si/> (dostop: 3. 11. 2011).
7. Čipkarska šola Žiri (čipke): <http://www2.arnes.si/~oskrzi3s/100/index.htm> (dostop: 3. 11. 2011).
8. Krajinski park Goričko (tradicionalne obrti): <http://www.park-goricko.org/sl> (dostop: 3. 11. 2011).
9. Lektarski muzej Radovljica (lectarstvo): <http://www.sloveniaholidays.com/gostilna-penzion-lectar/lectarski-muzej-radovljica> (dostop: 3. 11. 2011).
10. Občina Ribnica (suhorobarstvo in lončarstvo): <http://www.ribnica.si> (dostop: 3. 11. 2011).
11. Pokrajinski muzej Murska Sobota (rokodelstvo): <http://www.pok-muzej-ms.si/?jezik=slo&vsebina=dok&id=87> (dostop: 26. 10. 2011).
12. Prikaz postopka izdelave medenega kruhka: http://www.zupca.net/evina_soba/z_evo_po_sloveniji/eva_kruhki.htm (dostop: 26. 10. 2011).
13. Prosta spletna enciklopedija Wikipedija (slikovno gradivo za prosto uporabo in objavo): <http://sl.wikipedia.org> (dostop: 3. 11. 2011).
14. Rokodelstvo, art & craft Slovenija (ocenjevanje izdelkov domače obrti): <http://www.rokodelstvo.si> (dostop: 26. 10. 2011).

Načrt aktivnosti, ki so vezane na organizacijo pouka

AKTIVNOSTI UČITELJA	AKTIVNOSTI UČENCEV
Priprava na tehniški dan (TD) Pred izvedbo TD nameni eno učno uro zgodovine za splošno obravnavo učnega sklopa. Učenci se tako seznani z rokodelstvom na Slovenskem. Poudarek je na obravnavi obrti, s katero se bodo učenci podrobneje seznanili na TD. Uvodna motivacija Na tablo prikaže ali nariše rebus, katerega rešitev je ROKODELSTVO. 	Sodelujejo pri reševanju rebusa in v vodenem pogovoru. Poslušajo razlago.

AKTIVNOSTI UČITELJA

Z vprašanji vodi učence v pogovoru:

- Kaj pomeni beseda rokodelstvo, s čim jo povezujete.
- Ali poznate še kak drug izraz za to besedo?

Učencem pojasni pojmovanja domača obrt, domača in umetna obrt ter rokodelstvo.

Osrednji del učne ure

Učencem razdeli fotokopije (delovni list 1) in jih usmerja pri reševanju nalog, ki se nanašajo na nekaj najbolj razširjenih in poznanih rokodelskih dejavnosti na Slovenskem.

Predstavitev obrti dopolni z razlago ob predstavitvi PowerPoint.

Preveri in utrdi znanje učencev s križanko (delovni list 2).

Sklep

Učencem razloži navodila za pisanje kratkega sestavka o medicinarstvu/lectarstvu in jim razdeli fotokopije z navodili.

Razloži jim vsebino in potek tehniškega dne, povezanega s spoznavanjem domače obrti – medicinarstva/lectarstva.

Učitelj likovne umetnosti pripravi vse potrebno za izvedbo izbrane delavnice.

Prva možnost:**Delavnica izdelave dražgoškega kruhka¹⁷**

Testo (količino sestavin ustrezno prilagodi za število učencev):

- 0,5 kg medu
- 1 kg moka (pšenična moka tip 500 ali tip 850)
- 1 žlička mletih klinčkov
- 1 žlička mletega cimeta
- 1 dl vode
- 1 žlička jelenove soli ali jedilne sode

Pripomočki:¹⁸ valjar, pletilke, zobotrebeci.

Druga možnost:**Lectarska delavnica¹⁹**

Testo: moka, med, voda (pokrito mora počivati do sedem dni).

AKTIVNOSTI UČENCEV

Poslušajo učiteljeva navodila, naredijo naloge na delovnem listu, poslušajo razlago.

Rešijo križanko.

Poslušajo navodila za zapis kratkega sestavka in glede TD.

¹⁷ <http://www.loski.cebelaarji.si/index.php?module=strani&stranid=167> (dostop: 26. 10. 2011).

¹⁸ http://www.zupca.net/evina_soba/z_evo_po_sloveniji/eva_kruhki.ht (dostop: 12. 11. 2011).

¹⁹ http://www.lectar.com/lectar_izdelava.html (dostop: 3. 11. 2011).

AKTIVNOSTI UČITELJA	AKTIVNOSTI UČENCEV
Pripomočki, sestavine: valjar, modelčki različnih oblik, čopiči, dekorirna vrečka z različnimi nastavki, rdeča jedilna barva, škrob, sladkor, voda.	
Izvedba tehniškega dneva	
Prva ura: Prisotni učitelji zgodovine, likovne umetnosti in tehnike in tehnologije. • Učitelj zgodovine učence seznani s potekom TD, z učenci povzame bistvene značilnosti rokodelske dejavnosti. • Učitelja likovne umetnosti in tehnike in tehnologije seznani učence s kriteriji ocenjevanja izdelkov. Druga in tretja ura: • Učitelj likovne umetnosti učencem podrobneje predstavi postopek izdelave medenega kruhka (ali lectovega srca) in jih vodi po korakih pri izdelavi le-tega. • Učitelj tehnike in tehnologije z učenci načrtuje embalažo iz papirja in jih usmerja pri izdelavi le-te. Četrta in peta ura: Postopek se ponovi, vendar se skupini učencev zamenjata. Ob koncu zadnje ure učitelj razdeli učencem fotokopije z refleksijo.	Sodelujejo pri povzemanju značilnosti medicarstva/lectarstva. Oddajo kratke sestavke o medicarstvu/lectarstvu. Prva skupina ali 6. A: Medičarska ali lectarska delavnica. Druga skupina ali 6. B: Izdelava embalaže iz papirja.
Po tehniškem dnevu	
Učitelj likovne umetnosti speče izdelke, pri naslednji uri LUM učenci izdelke premažejo z glazuro, sledi ocenjevanje izdelkov. Pri naslednji uri TIT učenci spravijo izdelke v embalažo. Učitelj TIT oceni embalažo iz papirja. Učitelj zgodovine učencem do naslednje ure zgodovine vrne pregledane sestavke in jih seznani z oceno.	

Načrt učnega sklopa omogoča medpredmetno povezovanje zgodovine, likovne umetnosti ter tehnike in tehnologije, hkrati pa tudi timsko poučevanje. Dejavnosti so načrtovane tako, da je praktični del (izdelava izdelkov) izveden v okviru dneva dejavnosti, kar omogoča skupno načrtovanje in izvedbo.

Uvod v delovni list 1

Naloge na delovnih listih učenci rešujejo frontalno, ob skupnem vodenem pogovoru in učiteljevi razlagi. Sočasno učitelj podrobneje predstavi rokodelske dejavnosti z delovnega lista ob predstavitvi PowerPoint, ki vključuje slikovno gradivo (izdelke posameznih rokodelskih dejavnosti) in dodatne informacije o posamezni rokodelski dejavnosti. Naloge na delovnem listu so večinoma zasnovane za temeljno znanje z izjemo nalog 5 a) in 6 b), ki sta namenjeni učenecem z višjim znanjem. Nalogo 6 učenci dokončajo doma.

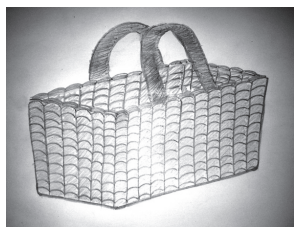
Delovni list 1

Katere domače obrti so se ohranile do danes?

1. *Spodnje slike²⁰ prikazujejo izdelke nekaj najbolj poznanih domačih obrti v Sloveniji. Na prvo črto poleg slik zapiši, katero domačo obrt ponazarja izdelek, na drugo črto pa kraj oziroma pokrajino, za katero je le-ta najbolj značilen.

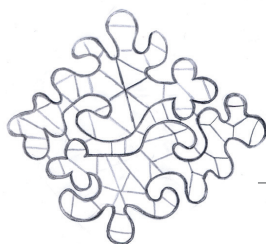
Slika 1:

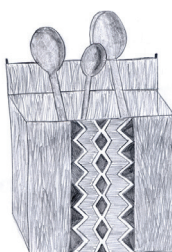
Slika 5:

Slika 2:

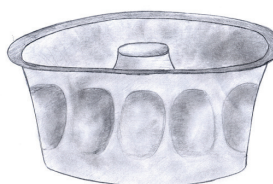
Slika 6:

Slika 3:

Slika 7:

Slika 4:

Slika 8:

20

Slike 1 – cekar, 2 – idrijska čipka, 3 – medeno srce, 4 – pletena košara, 5 – tkan prt, 6 – žličnik, 7 – lončena posoda, 8 – kovinsko stojalo za steklenice. (Avtorica risb: Tanja Mičić, učenka Osnovne sole Miška Kranjca, Ljubljana.)

2. Ali je katera izmed zgornjih domačih obrti značilna za tvoj domači kraj ali širšo okolico? Če je, katera?

3. Ali je za tvoj domači kraj ali širšo okolico značilna katera izmed domačih obrti, ki je nismo navedli v zgornji nalogi? Če je, katera?

4. *Ali poznaš še kakšno domačo obrt, o kateri se nismo pogovarjali pri današnji učni uri? O njej zapiši najmanj tri dejstva.

5. Tradicionalne domače obrti so v sodobnem svetu, zlasti po drugi svetovni vojni, z redkimi izjemami, skorajda propadle.

a) *Razmisli in zapiši en razlog, zakaj je pomembno, da ohranjamo znanja domače obrti.

b) **Kaj je po tvojem mnenju vplivalo na njihov propad?

c) **Zapiši en predlog, kako lahko v sodobnem svetu ohranimo oziroma oživimo tradicionalne domače obrti.

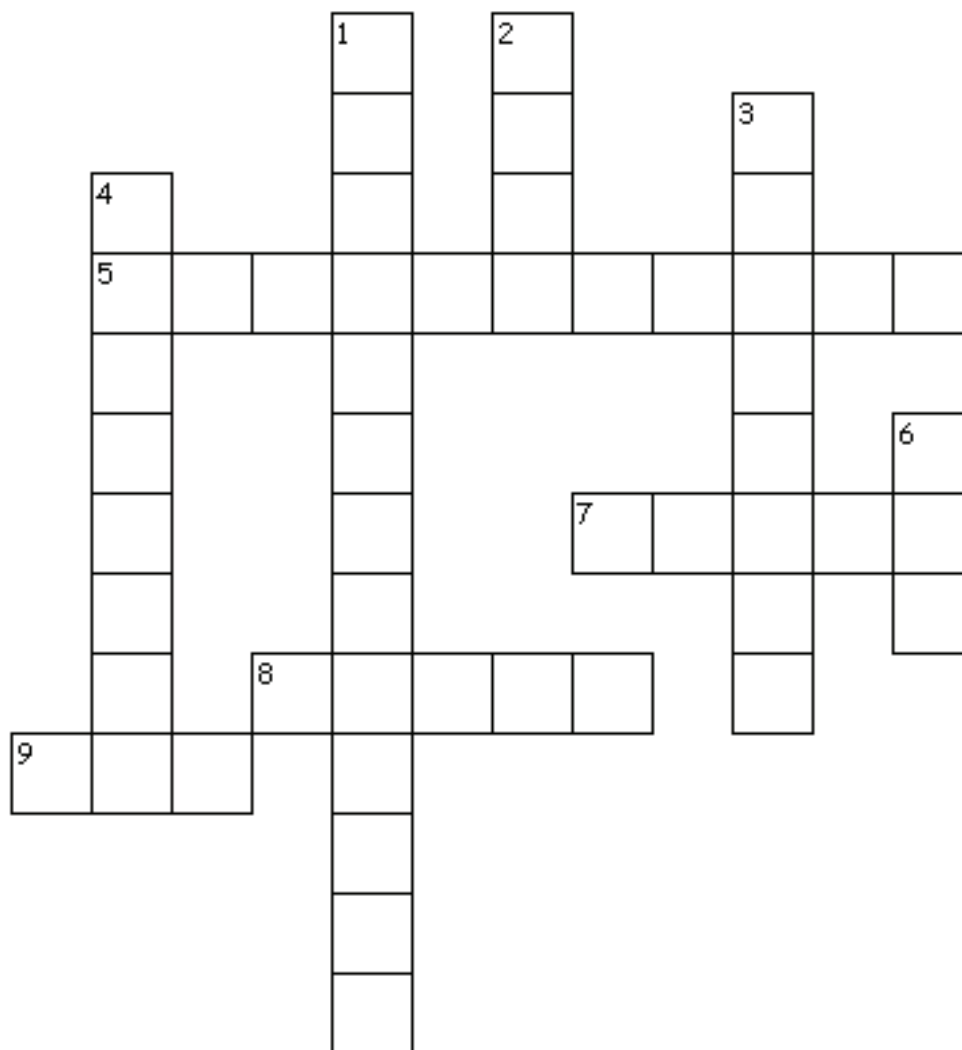
6. *V zadnjih desetletjih je opazen interes oživitve nekaterih rokodelskih dejavnosti, npr. lončarstva. Posamezniki, ki se ukvarjajo z lončarstvom, poleg izdelovanja tradicionalnih izdelkov razvijajo tudi sodobne oblike in tehnologije lončarstva ter unikatne keramike.

a) *Na internetu ali v literaturi poišči najmanj tri različne tradicionalne lončene izdelke. Slike nalepi v zvezek in jih opremi s poimenovanji izdelkov ter kratkim opisom.

b) **Na internetu ali v literaturi poišči vsaj en sodobni lončarski izdelek ali en primer unikatne keramike. Slike nalepi v zvezek in jih opremi s poimenovanji izdelkov ter kratkim opisom.

Delovni list 2

Križanka: Domače obrti

Vodoravno

5. Drug izraz za domačo obrt.
7. Surovina, ki jo pri svojem delu uporabljajo lončarji.
8. Kraj, po katerem je znano umetno kovaštvo.
9. Pomembna sestavina za izdelavo medenega kruhka.

Navpično

1. Domača obrt, značilna za Ribnico.
2. Ena od najstarejših oblik medenega kruhka.
3. Pletarski izdelek, značilen za Ljubljano in okolico, narejen iz pobarvanih smrekovih oblancev.
4. Vas, po kateri se imenuje ročno izdelani mali kruhek iz medenega testa.
6. Surovina, iz katere so tkalci izdelovali platno.

Rešitev križanke

Vodoravno

5. Drug izraz za domačo obrt (**ROKODELSTVO**)
7. Surovina, ki jo pri svojem delu uporabljajo lončarji (**GLINA**)
8. Kraj, po katerem je znano umetno kovaštvo (**KROPA**)
9. Pomembna sestavina za izdelavo medenega kruhka (**MED**)

Navpično

1. Domača obrt, značilna za Ribnico (**SUHOROBARSTVO**)
2. Ena od najstarejših oblik medenega kruhka (**SRCE**)
3. Pletarski izdelek, značilen za Ljubljano in okolico, narejen iz pobarvanih smrekovih oblancev. (**BUTARICA**)
4. Vas, po kateri se imenuje ročno izdelan mali kruhek iz medenega testa (**DRAŽGOŠE**)
6. Surovina, iz katere so tkalci izdelovali platno (**LAN**)

Navodila za kratek pisni sestavek

Medičarstvo/lectarstvo

Napiši kratek pisni sestavek o medičarstvu/lectarstvu. Pri tem upoštevaj naslednja navodila:

1. sestavek naj vsebuje do 500 besed,
2. za zbiranje podatkov uporabi vsaj eno spletno stran in eno knjigo,
3. podatke povzemi, ne prepisuj dobesedno,
4. obvezni elementi sestavka so: uvod (predstavitev teme), jedro (dejstva oziroma temeljne informacije o rokodelski dejavnosti), sklep (lastno mnenje in predlog o ohranitvi opisane rokodelske dejavnosti),
5. uporabi ustrezne strokovne izraze, povezane z opisano rokodelsko dejavnostjo,
6. poišči slikovno gradivo in nalepi ali nariši izdelek opisane rokodelske dejavnosti,
7. na koncu zapisa navedi literaturo in uporabljene spletne vire.

Primer, kako navajamo literaturo:

1. *Navedba knjige* (priimek, ime avtorja (leto izida). Naslov. Kraj izida: založba, stran.)
npr. Bogataj, Janez (1989). Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: DZS, str. 13.
2. *Navedba spletnih strani* (točni naslov spletne strani, datum uporabe spletne strani)
npr. <http://www.rokodelstvo.si> (dostop: 26. 10. 2011).

Prvo področje: znanje in razumevanje zgodovinskih pojavov, dogodkov, procesov

Kriteriji in opisniki za preverjanje in ocenjevanje znanja

Domače obrti

Kriteriji za preverjanje in ocenjevanje znanja	Opisniki			
	Zadostno	Dobro	Prav dobro	Odljučno
Zbere podatke o domačih obrteh, ki so se ohranile do danes.	Zbere in zapiše posamezne pomanjkljive informacije.	Zbere in zapiše deloma pomanjkljive temeljne informacije v skladu z navodili.	Zbere in zapiše večino temeljnih informacij v skladu z navodili.	Zbere in zapiše vse temeljne in druge pomembne informacije v skladu z navodili.
Navede primere domačih obrti in opiše njihove izdelke.	- Navede dve domači obrti. - Za vsako navedeno obrt navede izdelek.	- Navede tri domače obrti. - Za vsako navedeno obrt navede izdelek in ga opiše.	- Navede vse domače obrti, ki smo jih obravnavali pri pouku. - Za vsako navedeno obrt navede izdelek in ga opiše.	- Navede vse domače obrti, ki smo jih obravnavali pri pouku, in vsaj dve obrti, ki ju pri pouku nismo navedli. - Poimenuje domače obrti, značilne za širše domače okolje. - Za vsako navedeno obrt navede izdelek in ga opiše.

Druge področje: analiza, sinteza, interpretacija zgodovinskih virov

Kriteriji za preverjanje in ocenjevanje znanja	Opisniki			
	Zadostno	Dobro	Prav dobro	Odlično
Zbiranje in izbira informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih.	Iz zgodovinskih virov in literature pomanjkljivo izpiše posamezne povsem razvidne temeljne informacije.	Iz zgodovinskih virov in literature izpiše večino povsem razvidnih bistvenih informacij.	- Iz zgodovinskih virov in literature izpiše vse bistvene informacije. - Deloma pomanjkljivo ločuje dejstva od mnenj.	- Iz zgodovinskih virov in literature izpiše vse bistvene informacije in pomembne podrobnosti. - Dosledno loči dejstva od mnenj.
Kaže spretnosti različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, IT).	Zapiše ali pove le osnovne podatke, ki so vsebinsko pomanjkljivi in nepovezani.	Zapiše ali pove le temeljne podatke, ki so vsebinsko povezani in smiselni.	Zapiše ali pove vse zahtevane podatke, ki so včasih vsebinsko nepovezani.	Zapiše ali pove zahtevane podatke in pomembne podrobnosti, ki so vsebinsko smiselni, povezani in pregledni.
Oceni pomen ohranjanja in varovanja slovenske kulturne dediščine.	Pomanjkljivo opiše pomen ohranjanja slovenske pustne dediščine.	Opiše pomen ohranjanja slovenske pustne dediščine.	Pojasni pomen ohranjanja slovenske pustne dediščine in navede en obstoječi način varovanja in ohranjanja le-te.	Pojasni pomen ohranjanja tradicionalne pustne dediščine in navede izvirni možen način varovanja in ohranjanja le-te.
Oblikuje samostojne sklepe, poglede, mnenja, stališča, izvirne predloge in rešitve.	Navede posamezne obstoječe načine ohranjanja nekaterih rokodelskih dejavnosti.	Opiše del obstoječih načinov ohranjanja nekaterih rokodelskih dejavnosti.	Pojasni obstoječe načine ohranjanja nekaterih rokodelskih dejavnosti in navede primer možnosti ohranjanja nekaterih rokodelskih dejavnosti, vendar ideje ne razvije do konca.	Pojasni obstoječe načine ohranjanja nekaterih rokodelskih dejavnosti in predstavi svoj primer možnosti ohranjanja nekaterih rokodelskih dejavnosti.

Tretje področje: izdelovanje, pisanje in predstavljane različnih izdelkov: kratek pisni sestavek

Kriteriji za preverjanje in ocenjevanje znanja	Opisniki			
	Zadostno	Dobro	Prav dobro	Odično
Izbrani zgodovinski viri in literatura ustrezajo izbrani temi končnega izdelka. Ustrezen obseg pisnega sestavka.	Pregleda vsaj en dostopen in uporaben spletni vir <i>ali</i> literaturo in iz njega izbere posamezne informacije ter napiše krajši pisni sestavek do 100 besed.	Pregleda najmanj dva dostopna in uporabna spletna vira <i>ali</i> literaturo in iz njih izbere deloma pomanjkljive informacije ter napiše pisni sestavek do 200 besed.	Pregleda najmanj dva dostopna in uporabna spletna vira <i>in</i> vsaj eno literaturo in iz njih izbere večino pomembnih informacij ter napiše pisni sestavek do 400 besed.	Pregleda najmanj tri dostopne in uporabne spletne vire <i>in</i> vsaj eno literaturo in iz njih izbere vse pomembne informacije ter pomembne podrobnosti ter napiše pisni sestavek do 500 besed.
Uporabljeni zgodovinski viri in literatura so ustrezno navedeni v seznamu bibliografije.	Uporabljeni zgodovinski vir/literatura je pomanjkljivo naveden v seznamu bibliografije ali navedba manjka.	Uporabljena zgodovinska vira/literatura sta deloma pomanjkljivo navedena v seznamu bibliografije.	Uporabljena zgodovinska vira/literatura sta večinoma ustrezno navedena v seznamu bibliografije.	Uporabljene zgodovinske vire/literaturo natančno in dosledno navede v seznamu bibliografije.
Sestavek je ustrezno strukturiran glede na postavljene zahteve: uvod, jedno, sklep.	Iz danega besedila oblikuje kratko besedilo. Struktura je pomanjkljiva in deloma nejasna oz. manjkata uvod ali sklep.	Iz danega besedila oblikuje krajše strukturirano besedilo z mestoma pomanjkljivo strukturo (z uvodom, jedrom in sklepom).	Iz danega besedila oblikuje daljše strukturirano besedilo z večinoma jasno razvidnim uvodom, jedrom in sklepom.	Iz danega besedila oblikuje daljše strukturirano besedilo z dosledno razvidnim uvodom, jedrom in sklepom.
Rokodelska dejavnost je predstavljena z ustreznimi zgodovinskimi dejstvi in informacijami ter slikovnim gradivom.	- Pisni sestavek vključuje pomanjkljiva temeljna dejstva in informacije o rokodelski dejavnosti. - Slikovno gradivo je pomanjkljivo ali ni vključeno.	- Pisni sestavek vključuje večino temeljnih dejstev in informacij o rokodelski dejavnosti. - Vključeno je deloma pomanjkljivo slikovno gradivo.	- Pisni sestavek vključuje vsa temeljna dejstva in informacije o rokodelski dejavnosti. - Vključeno je ustrezno slikovno gradivo.	Pisni sestavek vključuje vsa temeljna dejstva in informacije o rokodelski dejavnosti ter pomembne podrobnosti. Vključeno je bogato ilustrativno slikovno gradivo za ponazoritev sestavka.

Kriteriji za preverjanje in ocenjevanje znanja	Opisniki			
	Zadostno	Dobro	Prav dobro	Odlično
Uporabljena je ustrezna terminologija.	Pomanjkljiva ali včasih napačna terminologija.	Terminologija je deloma pomanjkljivo uporabljena.	Terminologija je večinoma ustrezno uporabljena.	Terminologija je natančno in dosledno uporabljena. Izkaže bogat zgodovinski jezik.
Izraženo je mnenje o pomeni in možnostih ohranjanja rokodelske dejavnosti v sodobnosti.	Mnenja ni ali je pomanjkljivo izraženo oziroma ni podprto s primeri za ponazoritev.	Mnenje je izraženo, vendar pomanjkljivo podprto s primeri za ponazoritev.	Mnenje je izraženo in podprto s posameznimi primeri o možnostih ohranjanja rokodelske dejavnosti v sodobnem svetu.	Mnenje je izraženo in podprto z izvirnimi primeri o možnostih ohranjanja rokodelske dejavnosti v sodobnem svetu.

